

Verslag Uitwisselingsbijeenkomst Bodemkwaliteitsinstrumenten

Datum en plaats: 10 december 2018, 10:00-15:00, WUR Open Teelten, Edelhertweg 1, Lelystad

Organisatie: PPS Beter Bodembeheer, Leendert Molendijk & Janjo de Haan, WUR Open Teelten

Doel bijeenkomst

Op 10 december 2018 is een uitwisselingsbijeenkomst rond bodemkwaliteitsinstrumenten georganiseerd vanuit de werkpakketten 8 en 9 van de PPS Beter Bodembeheer.

De bijeenkomst had ten doel

- te werken aan het verduurzamen van het bodembeheer,
- de kennis en ervaring rond bodemkwaliteitsinstrumenten bijeen te brengen,
- een overzicht te krijgen welke uitdagingen er zijn om tot goede instrumenten te komen,
- tot meer harmonisatie in aanpak en advies te komen en
- te verkennen of het gewenst is om tot een discussieplatform rond bodemkwaliteitsinstrumenten te komen.
- invulling te geven aan activiteiten in de werkpakketten 8 en 9 in de PPS Beter Bodembeheer.

Er waren 34 mensen aanwezig. De lijst met aanwezigen staat in de bijlage.

Programma

1. Opening van de bijeenkomst	10:00
2. Kennismaking via speeddaten	10:10
3. De PPS Beter Bodembeheer (Janjo de Haan)	10:25
4. Visie vanuit LNV rond Bodemkwaliteitsinstrumenten (Annet Zweep)	10:35
5. De ontwikkeling van de minimale data set en bodemkwaliteitsinstrumenten (Leendert Molendijk)	10:45
6. Rapport bodemkwaliteitsinstrumenten (Marie Wesselink)	11:00
7. Presentatie bodemkwaliteitsinstrumenten door deelnemers workshop	11:15
1. Bodem-ID (Cees Oele, Delphy)	
2. Bodempaspoort (Michael van der Schoot, ZLTO)	
3. Soil Quality App (Marie Wesselink, WUR)	
4. Microbiële bodemanalyse (Sytze Keuning, Bioclear)	
5. BodemQ (Laura van Schöll, NMI)	
6. NDICEA (Geert Jan van der Burgt)	
7. Bodemlabel (Dirk Peeters, Lamb Weston Meijer)	
8. Soil Health Index (Gerard Korthals, Centre for Soil Ecology)	
9. Bodemhack (Josien Kapma, Farm Hack)	
10. Akkerweb (Leendert Molendijk, WUR)	
8. Categoriseren en prioriteren van uitdagingen	12:15
Lunch	12:30

9. Aanbieden actieagenda duurzaam bodembeheer aan LNV (Marcel Vijn)	13:15
10. Bespreken geprioriteerde uitdagingen, formuleren van acties	13:25
11. Terugkoppeling van discussies, maken van afspraken	14:25
12. Afsluiting	15:00

De presentaties van het ochtendprogramma zijn los bijgevoegd.

Beoogd resultaat

Beoogd resultaat van de bijeenkomst was:

- De deelnemers hebben inzicht in de visie van LNV en de activiteiten van de PPS Beter Bodembeheer rond bodemkwaliteitsinstrumenten.
- De deelnemers hebben een overzicht van de lopende initiatieven van bodemkwaliteitsinstrumenten, de stand van zaken in de ontwikkeling en de uitdagingen en kennisvragen voor verdere ontwikkeling.
- Een aantal afspraken zijn gemaakt voor acties om gezamenlijk de uitdagingen aan te gaan en kennisvragen beantwoord te krijgen in de ontwikkeling van bodemkwaliteitsinstrumenten.
- De PPS Beter Bodembeheer heeft input gekregen voor uit te voeren onderzoek

Kennisvragen en uitdagingen

Naar aanleiding van de presentaties in de ochtend hebben we samen de onderstaande kennisvragen en uitdagingen benoemd en vervolgens gescoord op prioriteit op belang om verder over door te spreken (zie kolommen achter uitdagingen/kennisvragen):

Kennisvragen	
1. Relatie metingen en adviezen: koppeling parameter en advies, hoe maatregelen te beoordelen en integraliteit van advies	28
2. Goedkope + goede metingen en data, specifiek voor bodembiologie, bodemstructuur en organische stof	25
3. Economisch effect maatregelen	17
4. Inzicht in belangen van stakeholders ten aanzien van bodembeheer	13
5. Wat is nu beschikbaar aan parameters voor bodembeheer?	6
6. Weging van indicatoren	5
7. Betrouwbaarheid meetmethoden	4

Uitdagingen	
1. Voldoende gekwalificeerde mensen	17
2. Betere bodem als verdienmodel – businesscase	16
3. Data: -resolutie, -beschikbaarheid en vindbaarheid, -eigendom, koppelingen en -visualisatie	12
4. Kwaliteitsborging en vertrouwen	11
5. Belangen op elkaar afstemmen en specifiek maken	11
6. Van generieke info naar perceelsspecifieke info	10
7. Regie? Zo ja, hoe?	9
8. Vergroten gebruik instrumenten	8
9. Positie partijen/onafhankelijkheid	2
10. Instrument als middel, geen doel op zichzelf	1
11. Up to date houden tool en kennis	0

De bovenste twee kennisvragen en uitdagingen zijn vervolgens in aparte groepjes bediscussieerd aan de hand van de volgende vragen:

1. Wat is de uitdaging/kennisvraag?

2. Wat zijn oplossingen voor de uitdaging? Hoe is de kennisvraag te beantwoorden?
3. Welke oplossing/aanpak is het meest kansrijk?
4. Wie en wat heb je nodig bij deze oplossing/aanpak?
5. Wat zijn de eerste concrete acties om met de oplossing/aanpak aan de slag te gaan?

Hieronder volgt een kort verslag van de discussie per groepje.

Kennisvraag: Relatie metingen en adviezen

De kennisvraag is hier eigenlijk meer: Hoe komen we van parameters naar de praktijk? Er is heel veel kennis en er zijn veel data, het is belangrijk dat dit wordt samengebracht en beter wordt benut dan het nu wordt gedaan. Er heerst het gevoel dat de bestaande kennis en gegevens nog onvoldoende worden benut. Zo zijn er bijvoorbeeld nog steeds veel telers die een Eurofinsanalyse niet begrijpen of kunnen interpreteren. Bestaande kennis en gegevens zouden middels een integrale afweging moeten worden vertaald naar een handelingsperspectief. Hierbij is een belangrijk onderdeel dat ook de wetenschap die integrale afweging gaat maken en niet (alleen) disciplinair onderzoek doet. Belangrijke onderdelen die nodig zijn om al de (bestaande) kennis naar de praktijk te krijgen zijn een economisch perspectief en genoeg gekwalificeerde mensen.

Kennisvraag: Goede en goedkope metingen

Bij metingen is een goede monstername volgens goede protocollen cruciaal om de juiste data te krijgen: bijvoorbeeld monstername op de juiste oppervlakte met eventuele zonering van percelen. De volgende stap is dan identificeren welke monsters nodig zijn om een goed beeld van de perceelskwaliteit te krijgen (minimale dataset). De stap daarna is een interpretatie van de metingen zowel door adviseur als door de teler om tot de juiste maatregelen te komen. Het opleiden van telers is hierin dan ook een belangrijke stap.

Uitdaging: Beter bodem als verdienmodel/businesscase

Knelpunt bij de bodem als verdienmodel is dat duurzaam bodembeheer zich niet direct (in Euro's) uitbetaald aan de teler. Een aantal voordelen van duurzaam bodembeheer zijn voor andere belanghebbenden zoals het waterschap of de overheid en treden pas later op. Om ervoor te zorgen dat een teler hier toch mee aan de slag gaat moeten de voordelen naar voren worden gehaald of vertaald worden naar voordelen voor de teler zelf. Het voorbeeld is dat je telers misschien beter nu kan betalen om bepaalde gewasbeschermingsmiddelen niet te gebruiken zodat je later geen nieuwe zuiveringsinstallatie hoeft te bouwen. Het is bijzonder lastig om nu te investeren in de toekomstige besparing. Als daar iets op gevonden zou worden zou dat helpen om nu dingen te veranderen. Voorwaarde is wel om dezelfde taal te spreken in de hele keten en omgeving en voor verschillende doelen dezelfde metingen te doen om deze vertaalslag makkelijker te maken. M.a.w. een Minimale Data Set moet de hele breedte van bodem en waterkwaliteit dekken.

Uitdaging: Voldoende gekwalificeerde mensen

Deze uitdaging werd gespecificeerd naar "Hoe krijgen we voldoende gekwalificeerde adviseurs?" Een gekwalificeerde adviseur zou moeten beschikken over specifieke bodemkennis en toolkennis, moet integrale bodemkwaliteitsplannen kunnen maken, moet regelmatig bijgeschoold worden en zou onafhankelijk advies moeten geven. Om hiertoe te komen zou er een soort keurmerk voor bodemadviseurs moeten komen, wat een adviseur kan behalen door het volgen van een opleiding waar strenge kwaliteitseisen aan verbonden zijn. Omdat een teler niet direct belang heeft/het belang inziet van een advies van een geaccrediteerde adviseur zou een stimuleringsregeling door de overheid een optie zijn, stimuleren van zowel het toepassen van maatregelen voor beter bodembeheer, als stimuleren

van het aangaan van een adviesgesprek met een geaccrediteerde bodemadviseur. Een oplossing waar op de korte termijn aan gewerkt moet worden is het opzetten van een opleiding en kwaliteitseisen voor adviseurs. Momenteel gebeurt dit bij verschillende partijen intern op allerlei verschillende manieren, maar dit zou gestandaardiseerd moeten worden. Concreet actiepoint hierin is een gesprek plannen met de verschillende sectorpartijen die hier belang bij hebben.

Afsluiting

De bijeenkomst werd over het algemeen als nuttig ervaren. Opvallend is dat er naast de kennisvragen veel uitdagingen liggen om bodemkwaliteitsinstrumenten toegepast te krijgen. Gerrie Haenen gaf aan dat LNV hiermee ook aan de slag wil gaan vanuit de bodemstrategie en de visie op kringlooplandbouw. Als het over regie gaat dan wordt verwachtingsvol naar de overheid gekeken. Maar LNV gaat geen keurmerk maken voor producten en instrumenten die in de markt worden gezet. Daar zullen de gebruikers toch zelf tot een weging moeten komen. Vanuit de PPS Beter Bodembeheer gaan we met de input vanuit deze workshop aan de slag om het onderzoeksprogramma op dit onderwerp voor de komende twee jaar verder vorm te geven. We zullen de uitkomst naar de deelnemers van de workshop terugkoppelen. We verwachten over ongeveer een jaar een nieuwe bijeenkomst te organiseren met name gericht op de kennisontwikkeling als input voor goede bodemkwaliteitsinstrumenten.

Bijlage lijst aanwezigen en geïnteresseerden

	Naam	Organisatie	E-mail	Instrument gepresenteerd
<i>Aanwezigen</i>				
1	Thea van Beers	Agrifirm	t.vanbeers@agrifirm.com	
2	Albert Wolfs	Stichting Veldleeuwerik	albert.wolfs@veldleeuwerik.nl	
3	Dirk Johan Feenstra	LTO Noord	dfeenstra@projectenltonoord.nl	
4	Edwin Haasjes	LTO Noord	ehaasjes@projectenltonoord.nl	
5	Michael van der Schoot	ZLTO	michael.van.der.schoot@zlto.nl	Bodempaspoort
6	Edwin de Jongh	BO-Akkerbouw	dejongh@bo-akkerbouw.nl	
7	Conno van Dam	Van Iperen	dam@iperen.com	
8	Marianne Hoogmoed	Van Iperen	Hoogmoed@iperen.com	
9	Gerrie Haenen	Ministerie van LNV	g.c.m.haenen@minlnv.nl	
10	Gijs Zandbrink	Ministerie van LNV	gvanzandbrink@gmail.com	
11	Annet Zweep	Ministerie van LNV	a.t.zweep@minlnv.nl	
12	Gerard Korthals	Center for Soil Ecology	Gerard.korthals@wur.nl	Soil Health Index
13	Marie Wesselink	WUR	Marie.wesselink@wur.nl	Soil Quality App
14	Leendert Molendijk	WUR	Leendert.Molendijk@wur.nl	Akkerweb
15	Janjo de Haan	WUR	Janjo.dehaan@wur.nl	
16	Brigitte Kroonen	WUR	brigitte.kroonen@wur.nl	
17	Pieter Brooijmans	Suikerunie	pieter.brooijmans@suikerunie.com	
18	Lieke Beezemer	CZAV	l.beezemer@czav.nl	
19	Hedwig Boerrigter	Stichting Veldleeuwerik	hedwig.boerrigter@veldleeuwerik.nl	
20	Laura van Schöll	NMI	laura.vanscholl@nmi-agro.nl	BodemQ
21	Marc Heijmans	LTO Nederland	mheijmans@lto.nl	
22	Dirk Peters	Lamb Weston	dirkpeters@lambweston.eu	Bodemlabel
23	Geert Jan van Roessel	Lamb Weston	geertjanvanroessel@lambweston.eu	
24	Harry Smit	Rabobank	Harry.smit@rabobank.com	
25	Gera van Os	Aeres Hogeschool	g.van.os@aeres.nl	
26	Cees Oele	Delphy	c.oele@delphy.nl	Bodem-ID
27	Emile Hagelen	Provincie Gelderland	e.hagelen@gelderland.nl	
28	Birgitta Kramer	Vitens	Birgitta.kramer@vitens.nl	
29	Sytze Keuning	Bioclearearth	Keuning@bioclearearth.nl	
30	Eline Keuning	Bioclearearth	e.a.keuning@bioclearearth.nl	Microbiële bodemanalyse
31	Geert Jan van der Burgt	LBI/SPNA/Veldleeuwerik	geert-jan.vanderburgt@veldleeuwerik.nl	NDICEA
32	Wim Dijkman	CLM	wdijkman@clm.nl	
33	Nelis van der Bok	Delphy	n.vanderbok@delphy.nl	
34	Josien Kapma	Farmhack	josien@farmhack.nl	Bodemhack
<i>Overige geïnteresseerden</i>				
35	Arend Jan Cuperus	LLTB	acuperus@arvalis.nl	
36	Bianca Domhof	LTO Noord	bdomhof@projectenltonoord.nl	
37	Marian Blom	Bionext	blom@bionext.nl	
38	Wijnand Sukkel	WUR	Wijnand.sukkel@wur.nl	
39	Joeke Postma	WUR	Joeke.postma@wur.nl	
40	Thomas Been	WUR	Thomas.been@wur.nl	
41	Peter Bonants	WUR	Peter.Bonants@wur.nl	
42	Pieter de Wolf	HAS Den Bosch	Pieter.dewolf@wur.nl	
43	Judith van de Mortel	WUR	J.vandeMortel@has.nl	
44	Jeen Nijboer	Rabobank	Jeen.Nijboer@rabobank.nl	
45	Chris Koopmans	Louis Bolk Instituut	c.koopmans@louisbolk.nl	
46	Nine Douwes Dekker	CLM	Ndouwesdekker@clm.nl	
47	Petra van Vliet	Eurofins Agro	petra.vanvliet@eurofins-agro.com	